

Ksiądz Franciszek MOTYLEWSKI / Father Francis MOTYLEWSKI

Autor / author:

p. Franciszek Hirsz / Mr Francis Hirsz

2019

Prezentujemy poniżej opracowanie p. Franciszka Hirsza

„Wspomnienia o Księdzu Franciszku Motylewskim i Jego bliskich”

pozyskane dzięki uprzejmości autora.

UWAGA: dostępna tylko wersja polska

COMMENT: only Polish version available

SPIS TREŚCI / CONTENTS

WSPOMNIENIA O KSIĘDZU FRANCISZKU MOTYLEWSKIM I JEGO BLISKICH	2
TYTUŁEM WPROWADZENIA	3
WSPOMNIENIA TERESY TREDER	5
A jak to się zaczęło?	5
Rozmowa	6
IZBA PAMIĘCI (ANDRZEJ MŁYŃSKI)	10
WSPOMNIENIA AGATY STENKA	18
Wieczór – przed wojną 1939.	19
Wojna	20
Jeszcze przed wojną	20
Wojna – ciąg dalszy	20
SPOTKANIE W KŁOBUCZYNIE (15 WRZEŚNIA 2013 ROKU)	25
ROZMOWA Z PANIĄ DOMINIKĄ DZENNISZ	29
MNIE PRZEŚLADOWALI I WAS (KS. PROBOSZCZ GRZEGORZ FAFERKO)	35
MOJE REFLEKSJE	38
O AUTORZE	41
SPIS ILUSTRACJI	42

WSPOMNIENIA O KSIĘDZU FRANCISZKU MOTYLEWSKIM I JEGO BLISKICH

Franciszek Hirsz

Kłobuczyno A.D. 2019

Fot. 1: Ks. FRANCISZEK MOTYLEWSKI

Zdjęcie: z archiwum Andrzeja Gostomskiego – prawnuka matki Ks. FRANCISZKA

TYTUŁEM WPROWADZENIA

W Szymbarku 1928-go roku erygowana została wspólnota wiernych – wyznawców Kościoła rzymsko-katolickiego pod wezwaniem św. Teresy od Dzieciątka Jezus. Czwartego kwietnia tegoż roku sprawowana była pierwsza Msza święta pod przewodnictwem Ks. Antoniego Priss.

Do wybuchu II wojny światowej wspólnota nasza nosiła miano KURACJA (kuratus, administrator) i jej włodarzami ówczynie byli:

- ✚ Ks. Antoni Priss 1.04.1928–31.12.1929 r.
- ✚ Ks. Franciszek Węsióra 1.01.1930–1.02.1935 r.
- ✚ Ks. Franciszek Motylewski 1.02.1935–29.09.1939 r.

a dopiero po wojnie stała się PARAFIĄ – jej proboszczowie to:

- ✚ Ks. Józef Węgielewski 5.05.1945–1.07.1977 r.
- ✚ Ks. Marian Kryszk 1.07.1977–1.07.2003 r.
- ✚ Ks. Grzegorz Fąferko od 1.07.2003 r. do chwili obecnej.

Ksiądz Franciszek Motylewski objął posługę duszpasterską w Kuracji Szymbark po Ks. Franciszku Węsiórze w 1935 roku.

Chcąc uchronić od zapomnienia i odejścia w niebyt historii związanej z Ks. Franciszkiem Motylewskim, odczuwałem nieodpartą potrzebę serca, aby opisać i przełożyć na karty papieru to wszystko, co słyszałem wielokrotnie z bardzo różnych źródeł, a dotyczyło relacji i opowiadań związanych z Nim i Jego bliskimi.

Nie miałem impulsem do tego były również moje rozmowy prowadzone ze starszym rodzeństwem (głównie siostrami – Teresą i Agatą) i Panią Dominiką Dzennisz – córką Bolesława Dzennisz – Przewodniczącego Zespołu powołującego do życia naszą Wspólnotę parafialną. Wiele cennych informacji uzyskałem także od:

- ✚ dalszej rodziny Księdza Franciszka – mieszkającej w Tucholi
- ✚ Andrzeja Młyńskiego – twórcy Izby Pamięci Księdza Franciszka w Szymbarku.
- ✚ Ks. Proboszcza Grzegorza Fąferko, który w swoim słowie obrazującym ówczesną rzeczywistość w Chmielnie i Jeleńcu przywołuje również wspomnienie o Ks. Franciszku.

Zebrane wspomnienia zawierają i dają obraz tego, co dotyczyło się i było związane z osobą Księdza Franciszka, Jego bliskimi, rodzicami, rodzeństwem i mieszkańcami Kuracji szymbarskiej. Całość wspomnień powstała w wyniku relacji, nagrań, rozmów i fotografii.

Mam nadzieję, że te obrazy z przeszłości ubogacą wiedzę o naszej Parafii, jej mieszkańcach i ich życiu w tamtych latach. A nade wszystko umożliwią poznać osobowość Kapłana, który w młodym wieku (40 lat) został pozbawiony życia tylko dlatego, że był Księdzem, gorącym patriotą i Polakiem. Obraz ówczesnej rzeczywistości lat 30-tych ubiegłego wieku, spleta się we wspomnieniach także z trudnościami i okrucieństwem II wojny światowej.

Bardzo dziękuję wyżej przywołanym za przekaz wspomnieniowy zawarty w niniejszym opracowaniu i proszę darować moją nieustępliwość, kaszubską upartość, a czasem nawet natrętność przy pozyskiwaniu tych wspomnień.

Wielką wdzięczność kieruję do głównego sponsora Andrzeja Młyńskiego i Wydawcy – Kaszubski Uniwersytet Ludowy w osobie Mariusza Mówki, za pomoc w szerokim tego słowa znaczeniu, a nade wszystko za pokrycie kosztów związanych z wydrukowaniem tejże publikacji – **Bóg zapłać**.

Fot. 2: Ks. FRANCISZEK MOTYLEWSKI po święceniach – lata 20-te XX w.
Zdjęcie: z archiwum Andrzeja Młyńskiego

WSPOMNIENIA TERESY TREDER

Relacja z nagrania

A JAK TO SIĘ ZACZĘŁO?

Było to latem 2009-go roku, gdy do nas Teresy i Franciszka Hirsz, mieszkających na mojej ojcowiznie w Kłobuczynie przyjechała Pani Ludwika Dzennisz (młodsza córka Bolesława) z nieznanym Panem, który przedstawił się jako Bogdan Gostomski z Tucholi.

Mówił, że jest synem Urszuli Gostomskiej (siostrzenicy Ks. Franciszka), która w czasie II wojny światowej w tymże domu mieszkała (wskazując na nasz) razem z synem Andrzejem (moim bratem), matką, babcią, ciocią i wujostwem.

Z dalszej rozmowy dowiedziałem się, że jego matka Urszula niedawno zmarła i że wiele za życia opowiadała o tym, jak mieszkali w czasie wojny u Hirszów w Kłobuczynie. A Jakub Hirsz – mówiła – to taki niewielkiego wzrostu człowiek, dobry i o wielkim sercu. Prosiła, by bardzo gorąco podziękować za wszelkie dobro, jakiego doznali mieszkając tu w czasie zawieruchy wojennej.

I to sprawiło, że ten Pan Bogdan postanowił odwiedzić to miejsce i naocznie się przekonać, gdzie jego mama podczas wojny mieszkała. Wypytywał się o różne sprawy i szczegóły, na które ja z braku wiedzy nie mogłem dać odpowiedzi, ale zadeklarowałem się, że wypytam moją starszą siostrę i na dużo interesujących go spraw i pytań znajdziemy odpowiedź.

Powiedział także, że we wrześniu przyjedzie do Szymbarka na otwarcie Izby Pamięci poświęconej Ks. Franciszkowi Motylewskiemu, której pomysłodawcą i wykonawcą jest Andrzej Młyński.

Obiecałem, że przygotuję wszystko co będzie możliwe na temat związany z Ks. Franciszkiem i Jego bliskimi i na otwarciu Izby Pamięci Jemu to przekazać.

I tak się też stało.

Przedstawiłem siostrze Teresie Treder temat sprawy, prosząc by przywołała w pamięci to wszystko, czego była świadkiem i zapamiętała z czasu wojny i bytności u nas rodziny Ks. Franciszka Motylewskiego. Uznaliśmy z żoną, że zaprosimy siostrę Teresę do nas, mając nadzieję, że ułatwi to jej niejako przypominanie wszystkiego, co miało miejsce i działa się w tym domu, na tym podwórzu czy okolicy w owym trudnym wojennym czasie.

Pod koniec sierpnia, przez kilka dni gościliśmy siostrę Teresę i wałkowaliśmy temat – ks. Franciszek Motylewski i Jego rodzina – czasu wojny – w Jej oczach i pamięci.

Wspomnienia te nagrałem na dyktafon i zapisałem na płytce CD. Temat ten poszerzył się o wiele innych szczegółów nie tylko związanych z rodziną Motylewskich, ale także będących obrazem ówczesnej okrutnej wojennej rzeczywistości. Do nich m.in. należą wspomnienia dotyczące partyzantów Gryfa Pomorskiego, co w niedługim czasie stało się głównym impulsem do upamiętnienia miejsca pierwszego pochówku Szymbarskich Zakładników w 2010 r.

Całość nagrania została przeprowadzona w języku kaszubskim i zapisana na płytce CD i w takiej formie przekazałem te nagrane treści Panu Bogdanowi Gostomskiemu.

ROZMOWA

FRANCISZEK HIRSZ: *Dzisiaj mamy 26-go sierpnia 2009-go roku i tutaj u nas w naszym rodzinnym domu w Kłobuczynie pod numerem 61, spotkaliśmy się ja Franciszek Hirsz, urodzony już po wojnie w 1945-tym roku, z moją siostrą – urodzoną w 1931-tym roku – Teresą Treder z domu Hirsz, którą pragnę prosić o opowiedzenie tego co pamięta, a dotyczy Ks. Franciszka Motylewskiego, przedwojennego wódcy naszej Parafii i Jego rodziny, która od około 1943-go roku, aż do końca wojny mieszkała w naszym domu.*

TERESA TREDER: Z rodziny Ks. Motylewskiego u nas mieszkała matka Jego, już starsza – 91-letnia osoba. Była schorowana i niesprawną – przypominam ją sobie jak leżała w łóżku po lewej stronie w dużym pokoju. Były tu też Jej dwie córki, z których starsza była ze swoją córką – na imię miała Ulka, a ta z kolei była z małym chłopaczkiem, jej synkiem – miał może dwa lub trzy latka.

Fot. 3: ww. chłopaczek, czyli **ANDRZEJ** syn Ulki – na naszym podwórzu
Zdjęcie: z archiwum tegoż chłopaczka, Andrzeja Gostomskiego

FH: *Wedle relacji z innych źródeł wynika, że te dwie córki to Bronisława – Bronia – matka Ulki i Maria – Marynia, a ten chłopaczek to Andrzej urodzony w 1942 roku. Czyli były tutaj cztery pokolenia – matka, dwie jej córki, wnuczka Ulka i prawnuk Andrzej – syn Ulki. Powiedz mi, czy pamiętasz czas, czy rok, w którym Oni u nas zamieszkali?*

TT: Nie, tego dokładnie nie pamiętam. Najpierw Oni mieszkali u naszych sąsiadów Grondów i przypominam sobie jak nasza mama z tatą po sąsiedzku Ich i sąsiadów odwiedzali. Nie wiem co było powodem przeprowadzki – ale o to Oni się sami zwrócili do rodziców. Może choroba i niesprawność matki Księdza?

FH: *Wiem z innych opowiadań, że Ks. Motylewski był w przyjaźni z naszą rodziną, rozprawiali z tatą i leśniczym z Drozdowa o różnych sprawach, wspólnie polowali. Może to miało wpływ na przeniesienie się do nas?*

TT: Możliwe, że tak. Bo przecież Ks. Motylewski to był nasz Ksiądz, nasz duszpasterz. Otaczano Go powszechnym szacunkiem i czią jako kapłana i podobnie Jego bliskich – matkę, siostry i innych. To także mogło mieć wpływ na niesienie wspólnej, sąsiedzkiej pomocy. Wiadomym było jak Niemcy prześladowali duchowieństwo i ich rodziny i myślę, że ta troska przyświecała również tej przeprowadzce.

FH: *Wielokrotnie w opowiadaniach przewijało się imię Damazy, kto to był?*

TT: Damazy był bratem Ks. Franciszka. Sprowadził się do nas z żoną - chyba z Poznania lub Tucholi i był to 1943 rok i było to po śmierci naszego dziadka Jakuba 22.04.1943 r. Na pewno było to przed naszą I-szą Komunią świętą – Polci (Apolonii), Agatki i moją. (Polcia i Agatka to nasze siostry).

FH: *A czy mogłabyś opisać i określić obraz codzienności trzech rodzin: Motylewskich, Gostomskich i Hirszów, mieszkających w jednym domu i żyjących w jednym siedlisku?*

TT: Było bardzo ciężko i ciasno. ale nasz mały, biały domek pomieścił wszystkich. W pokoju dziadków mieszkali Damazy z żoną. W dużym pokoju była matka Księdza, Jej dwie córki – Bronia i Marynia i wnuczka Ulka z synkiem Andrzejem – razem siedem osób. a nasza 9-cio osobowa rodzina zajmowała kuchnię, mały pokój za kuchnią i pokój na górze (strychu).

Były nas tu trzy rodziny, najtrudniej było z przygotowaniem jedzenia, blata (płyta kuchenna) była tylko jedna, opalana drewnem. Wtedy nie było kuchenek na gaz.

Wzajemna życzliwość, wyrozumiałość i ustępliwość sprawiały, że wszyscy dawali radę przygotować jedzenie, robić pranie i inne prace niezbędne w codziennym życiu.

Największe powodzenie miała kuchnia, tu wszyscy się skupiali, ale nie przypominam sobie, by kiedykolwiek doszło do jakiejś sprzeczki, utarczki słownej czy kłótni. Widocznym było bardzo to, żeby wzajemną ustępliwością i życzliwością pielęgnować zgodę i harmonię we współistnieniu ze sobą na tak małej powierzchni.

Pamiętam jak te dwie siostry Bronia i Marynia chodziły po podwórku, czy po lesie, zbierając suche gałęzie na opał.

A Ulka karmiła, czy pasała kozę, którą nabyli, żeby mieć mleko dla dziecka i staruszki babci.

Fot. 4: Synek Ulki – **ANDRZEJ** z kózą „karmicielką”. Na trawie przy siedlisku. Za wózkiem mała widoczna kucająca dziewczynka – to autorka tych wspomnień – siostra **TERESA**
Zdjęcie: z archiwum Andrzeja Gostomskiego

Głęboko w pamięci odcisnęła się nasza – moich sióstr i moja I-sza Komunia święta – 1943 rok.

W Szymbarku już nie było kościoła katolickiego. Myśmy na naukę chodziły do odległego Grabowa, gdzie naukę i przygotowywanie do I-ej Komunii prowadził kościelny i Ksiądz, który dojeżdżał z Kościerzyny. Były wielkie utrudnienia i wrogość ze strony Niemców. Nie było to przeżycie tak radosne, jak bywa to dzisiaj, nie miałyśmy ani książeczek do nabożeństwa, ani różańców. Każda z nas miała w ręku tylko trzy róże. Za to radość była duchowa.

Pan Jezus po raz pierwszy przyszedł do naszych serc.

Pamiętam, że każda z nas dostała od żony Pana Damazego w prezencie białe korale z żółtą, „złotą” zapinką. Sprawilo to nam wielką uciechę i radość. Jeszcze dzisiaj wzruszenie ściska za gardło.

Albo jak żona Pana Damazego zachorowała i trzeba było jechać z Wieżycy pociągiem do lekarza w Kartuzach. Koni nie było – Niemcy zabrali, więc tata zaprzęgnął do bryczki krowy i powoli zawiózł ich na dworzec w Wieżycy.

Innym wspomnieniem jest polowanie Damazego na krety. Siedział cicho za domem i z łopatką w ręku i wyczekiwał. Biada, żeby ktoś łąził.

Jak tylko ziemia się zruszyła, to on sprytnym ruchem łopatki wyrzucał ją razem z kretem. Mówił, że zbiera skórki na kołnierzyk dla żony.

Bardzo ciężko i w wielkim strachu przeżyliśmy wkroczenie Rosjan w w marcu 1945-tym roku. Dowództwo zajęło kuchnię i mały pokój, a my musieliśmy się wtłoczyć do dużego pokoju.

Motylewscy zaś razem ze staruszką matką skryli się wcześniej w piwnicy pod podłogą w tymże pokoju. Starsza moja 19-letnia siostra Nika już wcześniej przygotowała sobie schowek na szaruzni (budynek gospodarczy), pośród schowanych ławek z naszego kościoła w Szymbarku i tam się ukryła. Wszyscy odetchnęli z ulgą po ich odejściu.

Jeszcze ciężiej przeżyliśmy powrót Rusków po zakończeniu wojny. Przyjechali czołgiem późnym wieczorem i zrabowali inwentarz żywy: świnie, owce, kury, nawet króliki, a także odzież, bieliznę i co im się tylko podobało i wpadło w ręce, pakowali do worów i nosili do czołgu. Ojciec broniąc dobytku oberwał kolbą karabinu, został ogłuszony i to mu uratowało życie. A oni od razu nieprzytomnemu ojcu ściągnęli z nóg skórzane obuwie – oficerki (skórznię).

Rodziny Motylewskich już wtedy u nas nie było.

Wyprowadzili się do Tucholi.

Całość nagrania składała się z czterech sesji. Opiewały one ówczesne życie i często odbiegały od głównego tematu. Powyższy opis zawiera tylko te wspomnienia, które dotyczyły Księdza Franciszka i Jego bliskich.

IZBA PAMIĘCI

Andrzej Młyński

Zgodnie z tym, co mówił będąc u nas Bogdan Gostomski (patrz wspomnienia Teresy Treder) we wrześniu 2009-go roku miało miejsce uroczyste otwarcie Izby Pamięci poświęconej

śp. Księdzu Franciszkowi Motylewskiemu.

Mieszkaniec Szymbarka – Andrzej Młyński, to główny pomysłodawca i inicjator zebrania a także kupowania wszystkiego z różnych źródeł, co dotyczyło i miało jakkolwiek związek z Ks. Franciszkiem Motylewskim i Jego rodziną.

Państwo Beata i Andrzej Młyńscy to znana z przedsiębiorczości rodzina. A Andrzej (myślę, że przejął to w genach po ojcu śp. Brunonie) to społecznik i inicjator wielu spraw, zdarzeń czy inwestycji ważnych dla Szymbarka i całej Parafii. Nadrzędnością u Niego to Kaszuby. Restauracje „Pod Wieżą”, „W Kamieniu”, „Stodoła” oraz nowy obiekt ze sklepem samoobsługowym Mini Sam i bazą hotelową wspólnie z salą bankietową na piętrze, czy obsługa szczytu Wieżycza z wieżą im. św. Jana Pawła II – to Państwa Młyńskich gospodarstwo. W działalności społecznej gra pierwsze skrzypce, m.in. w sferze kulturalno-oświatowej – współpracuje z Zespołem Kształcenia i Wychowania, angażuje się w organizowanie różnych imprez czy występów – jak np. Mazowsze, Śląsk i innych. Historia regionu i patriotyzm są bliskie Jego sercu, jak np. upamiętnienie miejsca pierwszego pochówku Szymbarskich Zakładników i wiele, wiele innego dobrego stanowi o Jego duchowej wartości i postawie. Jest strażakiem OSP w Szymbarku. I co jest bardzo ważne, nie szczędzi grosza, jest hojnym sponsorem wśród licznej grupy fundatorów, ofiarodawców i dobrodziejów naszej Parafii.

Przed dziesięciu laty, wedle zamysłu Andrzeja Młyńskiego, umieszczenie Izby Pamięci w „Szlosie” – obiekcie, gdzie kiedyś był kościół, zakrystia i plebania, miało niejako oddać w pamięci powrót duchowy Księdza do miejsca, w którym przed wojną mieszkał i posługiwał.

„Szlos” to budynek wykupiony od Józefa Gwozdeckiego przez Towarzystwo Budowy Kościoła w Szymbarku, którego przewodniczącym był Bolesław Dzennisz – nauczyciel.

Fot. 5: Szlos około 1925 r.

Zdjęcie z archiwum Andrzeja Młyńskiego

Fot. 6: Szlos dzisiaj – 2019 r.
Zdjęcie: Franciszek Hirsz

Fot. 7: Szlos dzisiaj
Zdjęcie: Piotr Zatoń

Otwarcie Izby poprzedziła uroczysta msza św. koncelebrowana przez Ks. Prałata Piotra Krupińskiego – proboszcza Parafii Wniebowzięcia NMP w Kartuzach i naszych duszpasterzy: Ks. prob. Grzegorza Fąferko i Ks. Kan. Seniora Mariana Kryszka. Nabożeństwo to było sprawowane w intencji śp. Ks. Franciszka w siedemdziesiąt rocznicę zamordowania Go przez Niemców. Ze strony rodziny Ks. Motylewskiego byli obecni: prawnuk matki Księdza – Bogdan Gostomski z żoną i dziećmi – z Tucholi.

Po mszy św. przeszliśmy z kościoła do Izby Pamięci, gdzie z wielkim zainteresowaniem, należną powagą i czią oglądaliśmy pamiątki przywołujące Księdza i zawartą w nich historię Jego życia.

Następnie Państwo Beata i Andrzej Młyńscy wydali okolicznościową kolację w restauracji „Pod Wieżą” (dawny kościół), gdzie oprócz jedła na talerzach była i strawa duchowa zawarta we wspomnieniach z czasów wojny, a dotycząca głównie prześladowania i likwidacji duchowieństwa, nauczycieli, pocztowców itp.

W 2019 r. we wrześniu, Andrzej Młyński pragnie, tak jak 10 lat temu, uczcić osiemdziesiątą rocznicę śmierci Ks. Franciszka uroczystą mszą świętą w Jego intencji.

Pomieszczenie, w którym znajdują się meble i pamiątki po Ks. Fr. Motylewskim znajduje się w jednej z sal restauracji „Pod Wieżą” i nie jest wydzielone jako osobna Izba Pamięci. Po uprzednim zgłoszeniu Andrzej Młyński umożliwia chętnym obejrzenie pamiątek.

Powyższy krótki opis to wynik mojej rozmowy z Andrzejem Młyńskim w dniu 15.01.2019 r. na temat Izby Pamięci. Przywołane poniżej zdjęcia są głównie mojego autorstwa i w wyniku braku wiedzy o ewentualnej ich np. historii – nie zawierają dokładniejszych opisów.

Fot. 8: Ks. FRANCISZEK MOTYLEWSKI przy pracy
(fotel i biurko – patrz poniżej)
Zdjęcie: z archiwum Andrzeja Młyńskiego

Fot. 9: Stylowe biurko

Fot. 10: Fotel i stół Ks. FRANCISZKA MOTYLEWSKIEGO

Fot. 11: Szafa z biura parafialnego

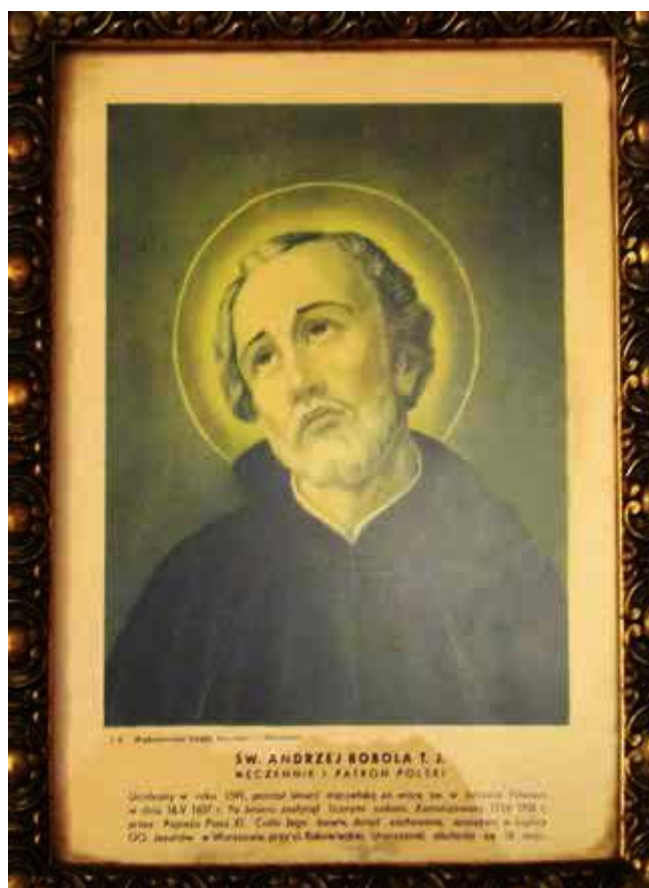
Fot. 12: Różaniec Ks. FRANCISZKA MOTYLEWSKIEGO

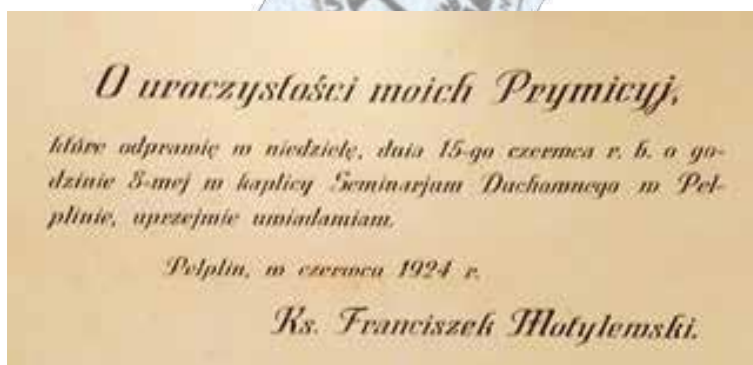
Fot. 13: Niespotykany krucyfiks

Fot. 14: Dowód osobisty Ks. FRANCISZKA MOTYLEWSKIEGO

Fot. 15: Obraz św. Andrzeja Boboli

Fot. 16: Powiadomienie o uroczystości Prymicyjnej Ks. FRANCISZKA MOTYLEWSKIEGO

Fot. 17: Akt mianowania Ks. FRANCISZKA MOTYLEWSKIEGO kuratusem w Szymbarku

Treść przepisana z powyższego aktu:

Biskup Chełmiński

Pelplin (Pomorze), dnia 15 stycznia 1935

L. dz. 92/35.o

WXWikariusz Fr. Motylewski

w Gniewie

*Mianuję niniejszym WXWikariusza kuratusem w Szymbarku,
dek. kartuskim, od dnia 1 lutego r.b.*

X Stanisław Wojciech [własnoręczny podpis]

Biskup Chełmiński

(Ks. Biskup Stanisław III Wojciech Okoniewski był Ordynariuszem diecezji Chełmińskiej w latach 1926–1944)

Fot. 18: Książeczki i modlitewniki do poszczególnych nabożeństw

Nie zamieściłem zdjęć mało wyraźnych, nieczytelnych, które robiłem m.in. z fotografii, czy innych rekwizytów będących w zasobach Izby.

WSPOMNIENIA AGATY STENKA

Podejmując próbę ożywienia we wspomnieniach osobę Ks. Franciszka Motylewskiego i Jego najbliższej rodziny, poprosiłem o to także moją siostrę Agatę Stenka. Z pewnymi oporami ze względu na zdrowie, wiek i braki pamięciowe, zgodziła się przywołać i napisać to, co jeszcze w pamięci Jej pozostało.

- 1 -

Wspomnienia

W dużej izbie (sala dusznej) dręży stoj
na białym w piśmie wroty
1939 ożywano, a cała sala waleńce
i kilka mężczyzn w mundurach
(masz lesmiej i parostali miżnami)
głokłomby moje imylini (u mas bogaty
wzrostu rzeszoni) zwykle spotkano po skacronach
towaroch) ojciec tu do nich należał.
W małej izbie (ostatnia) rozłożone były deski
półka, a na niej różne papiery mapy
mo i flinta. Ta skrytka była dla
nas analityków niedostępna.
W tej izbie przetrzymywano się
z Teresą (siostrą) pod stosem, za
stojącym oknem stawa Orysa
ani mówią - Litwa, Łatwa i Esto-
nia. Potem starajmy sobie te okna
ale ciekawe stawa (zamykane i otwierane)
sobie te stawa tak wesoło i zasto-
one i więcej pamięć na długie lata, a do-
wiedziatam się z historii - co one oznaczają

Fot. 19: Pierwsza strona rękopisu wspomnień AGATY STENKA
Zdjęcie: Franciszek Hirsz

Czytający te wspomnienia może dojść do wniosku, że dotyczą one bardziej naszej rodziny (Hirszów), aniżeli Ks. Franciszka i Jego bliskich.

Jednak wzięwszy pod uwagę całość ówczesnych realiów, nie odważyłem się na jakiegokolwiek skróty. Zubożyłyby one obraz tamtych czasów.

Siostra Agatka wspomnienia te napisała na początku stycznia 2019 roku na 15-tu stronach zeszytu szkolnego formatu A5.

WSPOMNIENIA

WIECZÓR – PRZED WOJNĄ 1939

W dużej izbie, duży stół na bordowym w piękne wzory dywanie. Na stole lampa naftowa (gloklampa) z białym kloszem, a za nim rodzice i kilku mężczyzn w mundurach – nasz leśniczy i pozostali nieznani – być może myśliwi. Ojciec też do nich należał. U nas zwykle bywały spotkania po łowach.

W małej izbie, pod sufitem za ostatnią belką była deska – półka, a na niej różne papiery, mapa no i flinta. Ta skrytka dla nas maluchów była niedostępna.

W ów wieczór bawiłam się z siostrą Teresą pod tym stołem.

Zastyszałam dziwne słowa – o czym oni mówią? Litwa, Łotwa, Estonia... Powtarzałam sobie te dziwne, ale ciekawe słowa – nie znałam ich sensu i znaczenia. Powtarzałam te słowa tak często, że zostały one w mojej pamięci na długie lata, aż dowiedziałam się z historii co one oznaczają.

Dzisiaj patrząc z perspektywy czasu widać, jakże ważną i istotną dla nich ówczesnie była sytuacja polityczna w kraju i nie tylko w kraju, zwłaszcza w świetle niedawno odzyskanej Niepodległości.

Mieli pełną świadomość i zdawali sobie sprawę z rozwoju wydarzeń politycznych i zachowania sąsiednich faszystowskich Niemiec i bolszewickiej Rosji, zwłaszcza po jej klęsce w 1920 roku.

Fot. 20: Wnętrze kościoła w „Szlosie”
Zdjęcie: z archiwum Andrzeja Młyńskiego

WOJNA

Stoimy na schodach – piękna pogoda – przerażenie – najprawdopodobniej 1 września 1939 r. Ludzie przychodzą – coś mówią – odchodzą – coś dzieje się nocą. O tym dzieci nie mogą wiedzieć.

Ale zauważyliśmy z Teresą, że na strychu pojawiły się dziwne rzeczy, sprzęty. Cicho!!! Bo to ołtarz, tabernakulum, wieczna lampka, knoty do niej – co to wszystko znaczy?

Dla pięciolatka było to dość zagadkowe, chodziłam i pytałam starszego rodzeństwa, dziadków (starków) co to wszystko znaczy. W dziadków izbie figurka św. Teresy z głównego ołtarza z kościoła w Szymbarku i obraz Matki Boskiej Częstochowskiej.

Przy stodole w wozarce, gdzie zwykle stały wozy, pełno czegoś z kościoła: ławki, kratki sprzed ołtarza. Poznawałam to wszystko – ale dlaczego to się tutaj znajduje, a nie w kościele. Tego nie mogłam zrozumieć.

JESZCZE PRZED WOJNĄ

Pamiętam, że siedziałam z rodzicami w pierwszej ławce po lewej stronie kościoła parafialnego w Szymbarku. Mama – po mojej lewej stronie, co rusz mnie „usadzała”, bo ja się kręciłam, to wszystko było takie piękne.

Niesamowicie lubiłam jak w kościele śpiewali – rodzice też brali udział, a był to prawdopodobnie odpust 3-go października Patronki naszego kościoła – św. Teresy od Dzieciątka Jezus.

Przywieźliśmy różne cudeńka dla pozostałego rodzeństwa, zakupione na stołach przy kościele. Cukierki – kostki biało- czerwone, inne podłużne – anyżowe. Ja dostałam trąbkę, Janek (młodszy brat) kogucika, dalej – jakieś broszki, spinki itp. Janek koniecznie chciał moją trąbkę, a nie tego koguta, który kłapał skrzydłami, kłóciliśmy się, aż w końcu mama nas pogodziła.

Ks. Motylewskiego pamiętam ze mszy św. odprawianych przez Niego w naszym katolickim Kościele. Utkwiła mi w pamięci jedna kolęda i poczęstunek po jej zakończeniu. Odebrane to było przeze mnie jako bardzo ważne i wielkie wydarzenie.

WOJNA – CIĄG DALSZY

To dziwne – jak ta św. Tereska znalazła się teraz w naszym domu. Tyle pytań. Moje JA nie było usatysfakcjonowane zdawkowymi odpowiedziami rodziców, czy rodzeństwa. A atmosfera stawała się coraz cięższa. Niezrozumiałe dla mnie niedomówienia, ale fakty zaczęły mówić same za siebie.

Podeptane godło i tablica sołecka, które wisały po lewej stronie drzwi frontowych naszego domu. Płacz – zabrali tatę. Niektórzy Niemcy ze strachu przed zbliżającym się frontem opuszczają swe gospodarstwa – uciekają w kierunku Gdańska. Rewizja – Niemcy znaleźli dzwony kościelne, zakopane w zagajniku świerkowym – niedaleko naszego domu. Ktoś zdradził.

Tatę zabierają do Kłobuczyna i z bronią zapartą w plecy został postawiony pod murem. Z opowiadania taty wiemy, że miejscowi Niemcy i oskarżali i bronili. Przeważyli ci drudzy. Wybronił Go od śmierci, podając różne powody m.in. to, że był uczciwym i sprawiedliwym człowiekiem – sołtysem, tak dla Polaków jak i Niemców, że np. ogłoszenia pisał w obu językach – polskim i niemieckim.

Tatę uwolnili, ale po Ks. Motylewskiego wysłali swoich, aby Go schwytali. Tatę nie puścili, był jakby w areszcie, żeby nie mógł powiadomić Ks. Motylewskiego. Po zakończeniu tej akcji, tatę puścili do domu, a Ks. Motylewskiego zabrali.

Fot. 21: W zagajniku po lewej stronie jest dół, w którym zakopano dzwony

Zdjęcie: Franciszek Hirs

Fot. 22: To jest ów dół po dzwonach dzisiaj, w grudniu 2018 r.

Zdjęcie: Franciszek Hirs

Z chwilą wybuchu wojny, Niemcy automatycznie zlikwidowali istnienie katolickiej Parafii szymbarskiej. Został tylko wielki kościół ewangelicki.

Katolicy m.in. i my chodziliśmy od czasu do czasu na msze św. do odległych małych kościółków w Grabowie, czy w Rekownicy.

Do I-ej Komunii św. przygotowywał nas w Grabowie kościelny – Pan Pobłocki. Uczyliśmy się katechizmu po niemiecku – tylko podstawy wiary, takie jak: *Ojcze nasz...*, *Dziesięć przykazań Bożych*, *Sześć prawd wiary*

– z czego długo się wiele w pamięci nie zachowało, bo w domu wszystko było przerabiane po polsku. Jeszcze dziś pamiętam po niemiecku całe „*Panie nie jestem godzien...*” – „*Herr, ich bin es nicht wert...*”, czy pieśń Maryjną – „*Marija du liebe...*”...

Byłyśmy we trzy: Polcia, Teresa (starsze ode mnie siostry) i ja przyjęte do I-ej Komunii św. w Grabowie – w dniu 9-go lipca 1943 roku. Trudne to były sprawy dla 8-latka, łącznie z trudami dotarcia do kościoła, ścieżkami przez las, w czas ostrych zim. Naszej Parafii nie było.

Co stało się z Ks. Motylewskim mówi tablica zawieszona w kruchcie kościoła poewangelickiego w Szymbarku (patrz Fot. 40, str. 37), który w 1945 roku został wyświęcony na katolicki. Nie wiem ile w tym prawdy, co teraz napiszę?

Mój mąż Stanisław i ja byliśmy w 1990 r w Niemczech (RFN) w gościnie u starszej ode mnie o 12 lat mojej siostry Józefy, która po wojnie tam została (Jej życie to osobny rozdział). Ona nam opowiedziała o Ks. Motylewskim następującą historię.

A mianowicie:

Mieszkając w czasie wojny w Berlinie, otrzymała polecenie od taty, wręcz nakaz, aby odwiedziła Ks. Motylewskiego, który jest tam a tam osadzony – nie pamiętam gdzie, był to jakiś lager – obóz. Siostra Józefa mówiła, że Go odwiedziła i że Ksiądz Ją od razu poznał (po długim warkoczu, który zawsze nosiła). Zabraniając dalszych odwiedzin, powiedział do niej coś w tym stylu: „*Dziecko! jak ty tutaj się dostałaś?... Jak stąd wyjdiesz, to więcej tutaj nie przychodź, bo stąd się żywym nie wychodzi*”.

Jej dane było wyjść, ale też więcej kontaktów nie było.

Odnosnie samego Ks. Motylewskiego to ja niezbyt wiele pamiętam. Więcej wspomnień zachowało się o Jego rodzinie.

Po wybuchu wojny i likwidacji Parafii rodzina Księdza nie miała gdzie się schronić. A, że sąsiedzi nasi – Grondowie, mieli nowy przestronny dom z wejściem od podwórza i ogrodu sprawiło, że pod ich dachem zamieszkała rodzina Motylewskich. Zajmowały One jeden pokój, nie wiem gdzie gotowały.

Bardzo często mama wysyłała mnie lub kogoś z rodzeństwa do sąsiadów za lasem z torbą wypełnioną żywnością dla Pań Motylewskich.

Po jakimś czasie ten bytowy spokój uległ zakłóceniu. Panie Motylewskie przyszły do nas z płaczem, że nie mogą dłużej mieszkać u sąsiadów. Panie Motylewskie musiały się wyprowadzić. Nie wiem dlaczego.

Były nimi: matka Ks. Franciszka, Jej dwie córki – Bronia i Marysia, wnuczka Ulka (córka Broni) z synkiem Andrzejem – prawnukiem matki Księdza.

Rodzice przyjęli Je na jeden pokój – największy – po prawej stronie domu. Pokój po lewej (starków izba) zajmowali dziadkowie.

Po Ich śmierci (1943 r.), do tego pokoju wprowadził się Damazy Motylewski z żoną – brat Ks. Franciszka. Pan Damazy (Profesor), przyjechał do nas z Poznania, albo z Tucholi.

Nam została mała izdebka (alkierz), pokój na strychu (sypialnia dla dzieci) i kuchnia, która służyła wszystkim chcącym przygotować jedzenie – szczególnie obiad.

Tata zorganizował i wstawił sztimer – żelaźniak do każdego pokoju naszych współmieszkańców. W pokoju Pań był dość duży, okrągły, z jednym paleniskiem, a w pokoju Pana Damazego – prostokątny z dwoma paleniskami. Można było coś upitrasić i było ciepło. Panie Motylewskie miały dwie kozy (mleko), dla których tata w chlewie wyrządził osobne miejsce. Brak mleka spowodowany był tym, że musieliśmy je odstawić jako obowiązkowe dostawy narzucone przez Niemców. Często jadalśmy zupę gotowaną na wodzie, bez mleka, zapiekaną skwarkami i cebulą. Oprócz kóz miały i kury. Jednak źródłem utrzymania w większości było nasze gospodarstwo rolne.

Mam przed oczyma Panią Motylewską – mamę, która zwykle leżała. Pani Bronia była tym motorem napędzającym do przetrwania. Pani Marysia siadała nieraz do pianina i pięknie grała, czym wywoływała uczucia, które szły do oczu.

Pan Damazy lubił nam opowiadać różne opowiadanka. Siadał wtedy w małej izbie na ławie, przy piecu, a my przy nim. Ja musiałam się wcisnąć, żeby być blisko Niego, żeby widzieć jak on gestykuluje i opowiada. Do dziś pamiętam (mam 84 lat) jedną z Jego opowieści – O chytrym człowieku, który chciał uciec śmierci. Bardzo lubiłam Pana Damazego – On mnie pewnie też.

Bawiło mnie dzieciaka, wołanie na obiad Pana Damazego przez Jego żonę. Stawała po lewej stronie schodów (wychodząc z domu) i głośno wołała – *Daaaa – maaaa – zyyyy* – obiad. A Pan Damazy zwykle wybierał się do lasu na spacer (świeże powietrze, grzyby, jagody czy borówki).

Koniec okupacji niemieckiej (marzec 1945) w połączeniu z Nim szczególnie wpisał się w moją pamięć. Otóż Pan Damazy na dość dużej i okazałej tablicy coś napisał i zawiesił ją na miejscu, gdzie kiedyś wisiło Godło i napis SOŁTYS, z lewej strony przy wejściu do naszego domu. Widać, że często kręciłam się przy Panu Damazym – wówczas też – i mówię do Niego. *Tutaj* – pokazując palcem – *Pan się pomylił, tak się nie pisze R – co Pan tu napisał?* Ja znałam pisownię niemiecką i trochę polską też, głównie z książeczek kościelnych. A na to Pan Damazy mówi do mnie – *zobacz co się dzieje – Ruscy są wszędzie, a w tej okolicy mieszka bardzo dużo Niemców.* Myślę sobie – co On mi opowiada – *R* napisał odwrotnie i tyle!

Widzisz dziecko – mówi Pan Damazy – *ja znam język rosyjski, którym mówią ci żołnierze i ja tu napisałem, że tutaj mieszkają Polacy, ale po rosyjsku.*

I przeczytał mi co napisał: „*Здесь живут Поляки*” i to było to odwrócone R.

Pan Damazy pewnie sobie pomyślał – wścibski maluch – nie przepuści. I tak też było.

Pisownię polską głównie przyswajaliśmy w domu podczas modlitw i śpiewu z książeczek czy śpiewników w języku polskim. Śpiewaliśmy *Gorzkie żale*, *Drogę Krzyżową*, *Litanie do NMP* i inne. Tata pięknie śpiewał i grał na harmonii. Oni – mama i tata nas prowadzili.

Pani Ulka bardzo chodziła przy swoim synku, czasem wyjeżdżała do Tucholi. Tam mieszkała przed wojną.

O Ks. Franciszku Motylewskim więcej informacji i wiedzy nie mam. Rodzina Jego dotrwała w wojennym „luksusie” do końca okupacji i razem z nami zaciskali pasa, modlili się i oczekiwali zmian.

A gdy one nadeszły, to z kolei Rosjanie wielokrotnie przykładali ojcu do piersi broń, za pomoc udzielaną innym, za ukrywanie matek i córek, które oni zastawszy gwałcili i wywozili na Sybir. Lepiej było im zejść z drogi, ale to znów mogło kosztować nawet życie. Dobry Bóg zawsze posyłał Anioła Stróża, który Go chronił i obronił.

Był piękny wiosenny dzień, może maj, może czerwiec 1945-go roku. Widzę przed schodami duży wóz a na nim bagaż – cały dobytek Pań Motylewskich.

Rodzice do tego bagażu dodali żywność m.in. mięso z ubitego świniaka i inne produkty, głównie takie, które były niezbędne i potrzebne do przeżycia w nowych warunkach.

Odjechali wszyscy.

I ten rozdział życia zapisany na jego kartkach w tym siedlisku i w tym małym domu, zamknął się i zamilkł.

Koniec. Kropka.

Wszyscy, którzy u nas się znaleźli przez czas wojny i frontu rosyjsko-niemieckiego – odjechali.

Rodzice często zadawali sobie pytanie – co też się dzieje z Motylewskimi? Nie dają znaku życia o sobie.

Nie doczekali się żadnej wiadomości.

Mama zmarła 21-go listopada 1953 roku, a tata 1-go września 1976 roku.

Minęło kilka dobrych dziesiątek lat – otrzymuję telefon od Franka (brata) – słuchaj mam wieści od Motylewskich (Gostomskich) z Tucholi. Chcą nawiązać kontakt i spełnić wolę mamy – Ulki – która przykazała swojemu synowi Andrzejowi, że ma odszukać rodzinę Hirsz w Kłobuczynie, dzięki której przeżyli wojnę i podziękować za wszystko, co od niej otrzymali.

Tak też się stało.

Spotkaliśmy się 15-go września 2013-go roku w naszym małym białym domku, u Franka i Jego żony Tereni.

Ze strony Motylewskich – Gostomskich był Andrzej syn Ulki – ten sam, co kiedyś biegał jako dziecko po tym podwórku, Jego synowie Rafał i Radosław z córką Amelią, a z naszej – była siostra Teresa, byłam ja i Franek z Terenią. Rozmowom i wspomnieniom nie było końca, a zdjęcia przywiezione przez Andrzeja były kulminacją wspomnień i opowiadań związanych z obrazami na nich przedstawiającymi osoby ówczynie tu mieszkające, jak również i koziołka, który chciał zgryźć kwiat stojący w doniczce za szybą w pokoju Pana Damazego. Nie mogąc dać rady, bo przeszkadzała mu szyba, więc cofnął się, nastawił różki i rozpędzony bodąc łbem w szybę, usunął przeszkodę sprzed kwiatka – to także fragment wspomnieniowy z tamtych czasów.

Jeszcze wiele innych zdarzeń wracało jak bumerang, ale także i ulatują z nieuchronnym upływem czasu.

To tyle co odżyło w mojej pamięci na temat Motylewskich – tak Księdza jak i Jego bliskich.

Agata Stenka z d. Hirsz

Gowidlino w styczniu 2019-go roku

SPOTKANIE W KŁOBUCZYNIE

15 września 2013 roku

Ks. Franciszek Motylewski i Jego najbliższa rodzina, to główny temat prowadzonych rozmów, dywagacji a nawet dociekań w rodzinach Andrzeja i Bogdana Gostomskich z Tucholi, moich sióstr Teresy Treder z Kłobuczyna, Agatki Stenka z Gowidlina i mojej Franciszka Hirsza też z Kłobuczyna.

Fot. 23: AGATKA, ANDRZEJ, RADOSŁAW i TERESA. ANDRZEJ coś przekonująco wyjaśnia

Owocem tego zainteresowania się przeszłością i towarzyszącą jej historią była propozycja spotkania się i rozmawiania z przywoływaniem zdarzeń i wspomnień z jednak dość odległej przeszłości. Propozycja znalazła aprobatę i doszło do spotkania tu w tym siedlisku i domu, w którym rodzina Motylewskich w ostatnich latach wojny znalazła schronienie i mieszkała.

15-go września 2013-go roku na spotkanie przyjechali:

- ✚ Andrzej Gostomski – syn Ulki – siostrzenicy Ks. Franciszka
- ✚ Rafał Gostomski – starszy syn Andrzeja
- ✚ Radosław Gostomski – młodszy syn Andrzeja z córką Amelią
- ✚ Teresa Treder z d. Hirsza – moja siostra
- ✚ Agata Stenka z d. Hirsza – też moja siostra
- ✚ i my mieszkający w tym domu – Teresa i Franciszek Hirsz – następne pokolenie po Jakubie Hirszu.

Przywitanie miało bardzo wzruszający wydźwięk i charakter, zwłaszcza u moich sióstr, które pamiętają Andrzeja jako dziecko. Zasiadliśmy w pokoju, w którym ongiś on mieszkał ze swoją mamusią, babcią, prababcią i innymi członkami rodziny Motylewskich.

A teraz przyjechał ze swoimi synami i wnuczką – koło życia zatoczyło pewien krąg. W najśmielszych oczekiwaniach nikt z nas nie sądził, że w życiowych realiach tak się może zdarzyć. A zdarzyło się i stało się – trzeba było tylko chcieć. Myśmy chcieli i spotkaliśmy się.

Andrzej przywiózł zdjęcia i wtedy dopiero wybuchła eksplozja wspomnień i pytań, którym nie było końca.

Głównymi aktorami były moje siostry i Andrzej. Pozostali z nas słuchali i ewentualnie robili zdjęcia. Amelka uwijała się robiąc zdjęcia i pytając się o różne sprawy dziadka, czy ojca.

Żona moja przygotowała poczęstunek – nie można było doprosić się, aby zaczęto się posilać. Dla nich to nie było ważne. Potrzeba usłyszenia odpowiedzi na określone pytania, była sprawą najważniejszą.

Ja zrobiłem cztery filmiki. Z jednego z nich dowiedziałem się, że żona Pana Damazego miała na imię Maria. Poniższe zdjęcia to kadry z ww. filmików. Na wszystkich zdjęciach podaję osoby od lewej strony.

Fot. 24: AMELKA, RADOŚLAW i AGATKA

Fot. 25: AMELKA, RAFAŁ, AGATKA, RADOŚLAW i ANDRZEJ, który przekonuje, że to było tak

Fot. 26: AGATKA, ANDRZEJ i TERESA – nikt i nic nie istniało poza nimi

Fot. 27: **RAFAŁ** – muszę być zdjęcia pamiątkowe

Fot. 28: **RADOŚLAW** – zdjęcie na pamiątkę spotkania

Fot. 29: Wspomnieniowy toast (w środku **TERENIA** – moja małżonka)

Fot. 30: **AMELKA** także uwiecznia spotkanie

Fot. 31: AGATKA STENKA

Fot. 32: ANDRZEJ GOSTOMSKI

Fot. 33: TERESA TREDER

Tych troje głównych „bohaterów” spotykając się po 68-u latach z wielką radością dzielili się wspomnieniami przywołując ducha poszczególnych sytuacji czy zdarzeń, a nade wszystko osób z ówczesnych lat. A zdjęcia przywiezione przez Andrzeja były tą kropką nad „i” tego tak radosnego dla wszystkich wspomnieniowego spotkania.

ROZMOWA Z PANIĄ DOMINIKĄ DZENNISZ

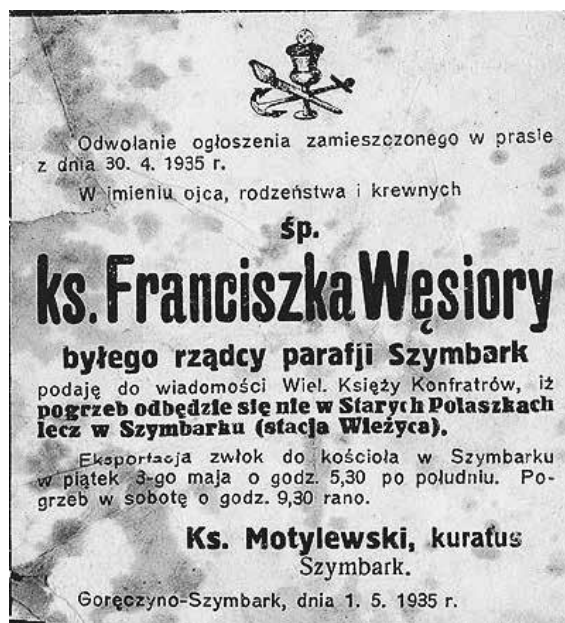
Relacja z nagrania

Fot. 34: Ks. FRANCISZEK MOTYLEWSKI – lata 30. XX w.
Zdjęcie: z archiwum Andrzeja Młyńskiego

FRANCISZEK HIRSZ: *Zwracam się do Pani Dominiki Dzennisz następującymi słowy: Dzisiaj mamy 28 listopada 2018-go roku i proszę Panią o opowiedzenie tego, co po tylu latach (79 lat) Pani jeszcze pamięta z życia i historii Ks. Franciszka Motylewskiego i Jego rodziny. Pragnę, aby te pięć lat (1935–1939) posługi kapłańskiej Ks. Franciszka w naszej Parafii nie poszły w niepamięć i chcę to, co Pani przekaże przenieść na papier, jako część historii naszej wspólnoty Parafialnej w Szymbarku.*

DOMINIKA DZENNISZ: *Jak tujejszy duszpasterz Ks. Franciszek Węsiara zmarł w 1935 r., (syn rolnika z wybudowań Goręczyna), to na Jego miejsce Ks. Biskup jako rządcę (kuratusa) skierował Ks. Franciszka Motylewskiego z Torunia.*

Fot. 35: Nekrolog Ks. FRANCISZKA WĘSIORY
oryginał prasowy: z zasobów Ks. Kan. Mariana Kryszki)

Razem z Księdzem Franciszkiem do Szymbarka przeprowadziły się Jego matka i siostry – Marynia i Bronia, które uprzednio mieszały z Nim w Toruniu.

Fot. 36: Z prawej u góry – MARYNIA, niżej niej – BRONIA, z lewej obok BRONI – ULKA, Dziewczynki ??
Zdjęcie: z archiwum Andrzeja Gostomskiego

Rodzeństwo Ks. Franciszka to:

- ✓ najstarszy brat Damazy, który przed wojną był w Poznaniu
- ✓ po nim Leon – nauczyciel – przed wojną był w Łasinie (rodzinne miasto Ks. Kanonika Mariana Kryszka), a po wojnie zamieszkał w Tczewie. On ze swoją liczną rodziną często przebywał w Szymbarku na plebanii u brata – udogodnieniem było utrzymanie, które zabezpieczało gospodarstwo rolne przynależące do Parafii
- ✓ po Leonie był Antoni, który mieszkał w Berlinie
- ✓ następnie – to dwie siostry Bronia (Bronisława) i Marynia (Maria)
- ✓ a najmłodszym był Franciszek – przyszły Ksiądz.

Bronia – to drobna, szczupła kobieta, bardzo pracowita, była matką Urszuli. Urszula zaś była matką trzech synów: Andrzeja – 1942 r., Bogdana – 1948 r. – obecnie mieszkają w Tucholi i Marka – 1951 r. – mieszkał w Słupsku. Zmarł w 2016 (?) roku – pochowany w Tucholi – w grobie rodziców.

Rodzice Ks. Franciszka to Marta i Stefan Motylewscy.

Fot. 37: MATKA Ks. FRANCISZKA MOTYLEWSKIEGO. Dziewczynki obok ??
Zdjęcie: z archiwum Andrzeja Gostomskiego – Jej prawnuka

FH: Pani Dominiko – a teraz o samym Księdzu Franciszku i o wszystkim, co w otoczeniu Jego osoby się działo.

DD: Ksiądz Franciszek przybył do Szymbarka akurat w swoje urodziny to jest 17-go lutego 1935-go roku. Pamiętam to jak dzisiaj. Mama kupiła kwiaty i także nie zapomnę, jak się wzruszył i rozplakał przy powitaniu Go kwiatkami przez nas dzieci i mojego Tatusia.

Ks. Franciszek urodził się w 1899 roku.

Był bardzo lubiany, bezpośredni i powszechnie szanowany. Sprowadził Siostry Józefitki, których obecność i praca bardzo pozytywnie wpisały się w historię i życie naszej wspólnoty.

Były pomocne we wszystkim – katechizacja, przygotowywanie dzieci do I-ej Komunii św., sypania kwiatów na procesję Bożego Ciała i inne.

A nade wszystko Siostry zajmowały się chorymi całej okolicznej ludności. Były higienistkami, pielęgniarkami, a nawet położnymi.

Ks. Franciszek, tak jak i mój Tatuś (Bolesław Dzennisz) należał do Zachodniego Związku Polskiego. I krótko mówiąc, Ks. Franciszek był nie tylko kapłanem, ale i gorącym patriotą, człowiekiem bardzo wrażliwym na sprawy Ojczyzny, zwłaszcza po nie tak dawno odzyskanej Niepodległości w 1918-ym roku.

Dostrzegał każdego, był serdeczny i przyjazny, utrzymywał kontakty niemal ze wszystkimi, również – a może przede wszystkim i z tymi, którym sprawy Polski nie były obojętne – m.in. leśniczym w Drozdowie – Rożkowskim, moim Tatusiem – nauczycielem – Bolesławem Dzennisz, czy sołtysem Kłobuczyna – Jakubem Hirsz i innymi podobnie nieobojętnymi na wszystkie sprawy stanowiące treść życia w naszym środowisku, a także i w całym kraju.

KH: I dalej Pani Dominika opowiada, że:

DD: Pani Bronia – siostra Księdza była wdową. Jej córka Urszula, wyszła za Pana Andrzeja Gostomskiego – ich dzieci to (jak wyżej) Andrzej, Bogdan i Marek. Oni – Urszula i Andrzej uczyli się w gimnazjum koedukacyjnym w Tucholi, tam się poznali i później pobrali. A Pani Maria – (Marynia) była nauczycielką – nie wyszła za mąż.

Fot. 38: ULKA i ANDRZEJ GOSTOMSCY z synkiem ANDRZEJEM
Zdjęcie: z archiwum tegoż Andrzeja Gostomskiego – ale już dorosłego

Po zajęciu przez Niemców kościoła w Szymbarku, Ks. Franciszek udał się na plebanię w Grabowie Kościerskim, do Ks. Waleriana Kinki – swojego kolegi ze studiów w seminarium. Byli kapłanami z tego samego kursu.

Obydwu aresztowano i ślad po nich zaginął.

KH: Pani Dominiko – wracając do Ks. Franciszka – proszę określić Jego profil charakteru, osobowość, jakim On był człowiekiem i jako kapłan i jako Polak, patriota...

DD: Tak – był gorącym patriotą. Sprawy Polski i codziennego życia Polaków były dla niego bardzo ważne – zwłaszcza tych na dole, biednych czy nieporadnych. Rok po przyjeździe do Szymbarka, sprowadził Siostry Józefitki, z którymi jako wikariusz, będąc jeszcze w Toruniu współpracował i przyjaźnił się. Zgromadzenie to powstało we Lwowie. Założył je Ks. Zygmunt Gorazdowski. Opiekował się bezdomnymi i ubogimi – nazwali go Księdzem „dziadów”. Ja to pamiętam, bo czytałam jeszcze przed wojną w „Przewodniku Katolickim”, który prenumerowaliśmy.

Ja już teraz dużo nie pamiętam – wszystko ucieka, trudno sobie przypomnieć, to są tylko pewne fragmenty, które wracają w wyniku tej rozmowy i stawianych przez Pana pytań.

KH: Dobrze... – to pytam dalej – Pani Dominiko – czy utkwiło w Pani pamięci jakieś szczególne wydarzenie, uroczystość czy sprawy, które na trwałe wpisały się w Pani serce i pamięć?

DD: Tak – bardzo wrosła mi w pamięć I-sza Komunia święta. Ksiądz Franciszek przyszedł do nas w lutym 1935-go roku i już w tym roku przygotował pierwszy rocznik dzieci i udzielił I-ej Komunii św. A my byliśmy drugim rocznikiem dzieci, którym po przygotowaniu udzielił I-ej Komunii św. Było to w Uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryji Panny – 15-go sierpnia 1936-go roku. Pamiętam adorację Pana Jezusa w Najświętszym Sakramencie, która rozpoczęła się w tym dniu. Ja miałam wtedy 11 lat.

KH: A z innych wydarzeń... Pani ojciec wtedy był tu nauczycielem i czy...

DD: Wie Pan... Tatuś tu po I-ej wojnie światowej był jedynym nauczycielem, który znał język polski, bo tu mieszkańcami to byli Niemcy, którzy wyjechali. Tatuś sam organizował szkolnictwo od podstaw w całej okolicy – Szymbark, Rybaki, Kłobuczyno, Sikorzyno – wszędzie tam, gdzie były budynki szkolne. Początkowo Tatuś sam objeżdżał rozległy teren i uczył w tych szkołach, bo nie było nauczycieli. Germanizacja i trudności stawiane przez pruskiego zaborcę wymagały wiele wysiłku i pracy, aby ten kaganek oświaty został wszędzie zapalony i zaistniał. Niemcy świadomie utrudniali dzieciom polskim nauczanie, stosując bicie, naśmiewanie i na każdym kroku widoczna była dyskryminacja dzieci polskich.

KH: Pani Dominiko – Ksiądz Franciszek i Jego bliscy byli w dość zażyłych stosunkach z Waszą – Dzenniszów rodziną – jak do tego doszło?

DD: Ksiądz Franciszek był zupełnie obcym w tej okolicy i jak to bywa w życiu, starał się nawiązać znajomość pośród Parafian, a także z miejscową i okoliczną inteligencją. Ojciec Księdza też był nauczycielem, przeniesionym z zaboru austriackiego w okolice Chełmna i to ułatwiło nawiązanie kontaktu, który później przekształcił się w przyjaźń. Duże znaczenie miał fakt, że Tatuś był Przewodniczącym tego grona osób, które ubiegało się i doprowadziło do powstania Parafii (Kuracji) w Szymbarku.

Powyższa relacja zawiera tylko najistotniejsze momenty z nagrania dotyczące Księdza Franciszka Motylewskiego i Jego bliskich. Uznałem, że należało także przywołać pewne zdarzenia, czy sytuacje odbiegające od życia Ks. Franciszka, a obrazujące ówczesne życie tej społeczności. Pani Dominika opowiadała o wielu sprawach mających związek z okresem przedwojennym, wojennym, a także wiążące się z obecnym.

Jednakże w całości tej rozmowy, niezależnie od wątku, który w pewnych szczegółach omawiała Pani Dominika – zawsze obecne było DOBRO utożsamiane z wiarą, prawością i troską o wszystko, co do tego DOBRA prowadziło, co je kształtowało, przysposabiało i stosowało w codziennym życiu.

Starałem się z tego nagrania (ponad. 50 min.) wybrać to wszystko, co w najbardziej realistyczny sposób przedstawiło obraz życia związany z tytułowym Kapłanem, czyli

KSIEZDEM FRANCISZKIEM MOTYLEWSKIM.

W trakcie pisania tej relacji otrzymałem informację od Bogdana Gostomskiego, że Jego ojciec Andrzej, to Kaszub rodem z Rokit (miejscowość za Gowidlinem na trasie Sierakowice–Słupsk).

MNIE PRZEŚLADOWALI I WAS...

Ks. Proboszcz Grzegorz Fajferko

»*Mnie prześladowali i was prześladować będą*«^{1 15–20}.

Wychowałem się w Chmielnie, prastarej pomorskiej miejscowości o bogatej i ciekawej historii. Parafia Chmielńska należy do najstarszych na Pomorzu – prawie 800 lat.

Chmielno – przepięknie położone wśród morenowych wzgórz i połączonych ze sobą jezior, z grodziskiem, które mogło być gniazdem książąt pomorskich: Świętopełka, Mestwina, księżniczki Damroki i innych. To o młyn w Chmielonku długo trwał spór Sióstr Norbertanek (Żukowo) z Cystersami.

Ta ziemia piękna, surowa i wymagająca, kształtowała i nosiła ludzi świadomych swego pochodzenia i misji. W Zaworach koło Chmielna urodził się Karol Kreft nazywany „Królem Kaszubów”, jeden z największych intelektualistów kaszubskiej ziemi. Był starostą Kartuz (krótko) i jednym z założycieli „Zrzeszenia Kaszubskiego”. Niestety, postać ta i twórczość jego jest jeszcze ciągle mało znana.

Kapłani – słudzy Chrystusa, na Kaszubach byli orędownikami polskości i tradycji kaszubskiej.

Bardzo cenionym przez Wiernych był Ks. Józef Szotowski „kapłan niezwykły” – (K. Krynicka, „Z dziejów Parafii i Kościoła w Chmielnie”, s. 151).

Twórcą diecezjalnego „Pielgrzyma” (założonego w 1869) był pochodzący z Chmielna Ks. Szczepan Keller – autor zbioru Pieśni nabożnych.

To tutaj w Chmielnie, jak prawie na całych Kaszubach strajkowały dzieci 1906/7. „Dzieci strajkowały żądając nauki religii w języku polskim” (B. Grzędzicki, „Chmielno”, s. 36).

Pierwszą ofiarą, pierwszym mieszkańcem Chmielna, który został zamordowany we wrześniu 1939 r. był Ks. [Ludwik Rosiak](#)¹. Ten młody wikariusz działał w Akcji Katolickiej ucząc i wychowując młodzież do miłości Boga i Ojczyzny.

Za postawę patriotyczną, nauczanie religii po polsku, zginął organista Piotr Bukowski (jedna z ulic Chmielna nosi Jego imię).

Wielu mieszkańców, świątłych Kaszubów trafiło do obozów koncentracyjnych. Siostra mojego dziadka Bernarda, nauczycielka – Joanna Okroj znalazła się w Stutthoffie (nie podpisała żadnej listy).

A wnuk Jego (dziadka Bernarda) – Ks. Arkadiusz, Franciszek Okroj pochodzący z Chmielna, od marca 2019 roku pełni posługę Biskupa pomocniczego w Diecezji Pelplińskiej.

W mojej kapłańskiej posłudze Opatrzność Boża zaprowadziła mnie do parafii Kęsowo – Jeleń pod Tucholą, gdzie byłem przez siedem lat Proboszczem. Tam wciąż żywa jest wdzięczna pamięć o Ks. Radcy Janie Mazelli.

Kapłan ten za działalność patriotyczną (działacz plebiscytowy) został zamordowany przez Niemców jesienią 1939 roku. Ekshumacja i pogrzeb Ks. Radcy Jana Mazelli w 1945 roku były wielkim wydarzeniem religijno-patriotycznym dla parafii i powiatu tucholskiego. Upamiętniliśmy Jego życie i męczeńską śmierć tablicą w kościele w Jeleńcu.

¹ notkę o losach ks. Ludwika Rosiaka można znaleźć w internetowej „Białej Księdze”
<http://www.swzygmunt.knc.pl/MARTYROLOGIUM/POLISHRELIGIOUS/vPOLISH/HTMs/POLISHRELIGIOUSmartyr2320.htm>

Bohater tych wspomnień Ks. Franciszek Motylewski w podobnym duchu wpisuje się w historię szymbarskiej Parafii jako świątły kapłan i patriota. Szanowany i lubiany przez Wiernych za postawę pełną życzliwości i dobroci. Ks. Motylewski sprowadził Siostry Józefitki do Szymbarka i w ten sposób przyczynił się Mnیه prześladowali i was... do powstania Ośrodka Zdrowia oraz ochronki dla dzieci z biednych rodzin. Jako członek Związku Zachodniego wykorzystał możliwości i środki dla dobra ludności Parafii.

Niemcy nie zapomnieli Mu tego. Ks. Franciszek Motylewski został aresztowany w Grabowie Kościerskim 10-go października 1939 roku i osadzony w więzieniu w Kościerzynie. Przewieziony do Skarszew i amordowany w okolicach Skarszew 18-go lub 19-go października 1939 roku. (Fr. Hirsz, Ks. G. Fąferko, „90 lat Parafii w Szymbarku”, s. 37).

Fot. 39: Ks. FRANCISZEK MOTYLEWSKI – lata 30. XX w.
Zdjęcie: z archiwum Andrzeja Gostomskiego – prawnuka matki Ks. FRANCISZKA

Prawdziwie ewangeliczną postawą wykazali się Parafianie, którzy zaopiekowali się Mamą Księdza Franciszka i Jego bliskimi. Przez całą okupację dzieląc dołę i niedołę, biedę i zagrożenia przetrwali i przeżyli Oni w domach Państwa Małgorzaty i Bernarda Gronda oraz Franciszki i Jakuba Hirsz. Parafianie ci dali piękne ewangeliczne świadectwo, dzieląc wspólny trudny los tamtych wojennych czasów, jak i zagrożenia życia ze strony sowieckich „wyzwolicielei” w 1945 roku.

Ks. Franciszek Motylewski zgodnie ze słowami Pisma „*Mnie prześladowali i was prześladować będą*” oddał życie za Kościół i Ojczyznę. Wciąż żywa jest pamięć o tym Kapłanie.

W kościelnej kruchcie świątyni w Szymbarku znajduje się tablica ku pamięci Księdza Motylewskiego, a jedna z ulic Szymbarka nosi Jego imię.

Fot. 40: Tablica pamiątkowa – kruchta świątyni w Szymbarku
Zdjęcie: Franciszek Hirsz

Fot. 41: Szymbark – ulica im. **Ks. FRANCISZKA MOTYLEWSKIEGO**
Zdjęcie: Franciszek Hirsz

Biorąc pod uwagę liczbę zamordowanych kapłanów, zakonników i kleryków w czasie II wojny światowej, to po Diecezji Włocławskiej, największe straty poniosła Diecezja Chełmińska – obecnie Pelplińska. Zdali Oni egzamin wiary i miłości Ojczyzny.

W 80-tą rocznicę śmierci Ks. Franciszka Motylewskiego warto i trzeba się zastanowić nad ceną i znaczeniem wolności oraz nad Tymi, którzy oddali życie – bowiem

„ZGINĘLI ABY INNI MOGLI ŻYĆ”.

Należałoby zastanowić się i odpowiedzieć w prawdzie, jak tę przestrzeń wolności okupioną cierpieniem i życiem naszych przodków, my tu i teraz zagospodarowujemy?

Ksiądz Proboszcz Grzegorz Fąferko
Szymbark w marcu 2019 r.

Źródła:

Bernard Grzędzicki, „Chmielno”.

Krystyna Krynicka, *Z dziejów parafii i kościoła w Chmielnie*.

Franciszek Hirsz, Ks Grzegorz Fąferko, „90 lat Parafii w Szymbarku”.

Z wykładów Historii Kościoła w WSD w Pelplinie (Abp dr Edmund Piszczyński i Ks. prof. Anastazy Nadolny).

Instytut Pamięci Narodowej, Broszura 2018, „Zbrodnia pomorska 1939”.

Rozmowy autora z Mamą Ludwiką Fąferko z domu Okroj.

MOJE REFLEKSJE...

Lat temu osiemdziesiąt, w wyniku wybuchu II wojny światowej Ksiądz Franciszek Motylewski musiał opuścić naszą Parafię i został zamordowany przez Niemców.

Porzekadło ludowe mówi „Im dalej w las, tym więcej drzew”, tak i na przestrzeni wieków, dziejów czy wieczności – 80 lat, to czas nieporównywalny nawet do mrugnięcia okiem.

Małym wycinkiem z tej przestrzeni czasowej są powyższe wspomnienia o Ks. Franciszku Motylewskim i Jego bliskich, które obejmują dość szeroki krąg z Ich życia, zaś wiedza o ostatnich tygodniach życia i śmierci Ks. Franciszka jest bardzo zróżnicowana – w zależności od źródła.

Każde ze wspomnień ma swoją specyfikę, ale Osobą wokół której one się przewijają jest główny bohater, czyli Ksiądz Franciszek Motylewski.

Dzisiejsza rzeczywistość codziennego życia w Polsce i tu u nas na Kaszubach, a konkretnie w naszej szymbarskiej wspólnotie wiernych pokazuje, że w dwudziestolecie międzywojennym było jednak inaczej. Nawet po pobieżnej analizie powyższych wspomnień, taki wniosek samorzutnie wciska się w myśli i postrzeganie ówczesnych realiów życia i jego codzienności. Spuścizna po zaborcy pruskim nie była do pozazdroszczenia.

Wszechobecna bieda, ubóstwo i analfabetyzm, wręcz zacofanie (o co dbał zaborca) były wielką przeszkodą w powstawaniu z kolan dopiero co odzyskanej Niepodległej Polski.

Ale BÓG – HONOR – OJCZYŻNA na nowo odżyły w sercach Polaków po prawie półtorawiekowej niewoli narzuconej nam przez Prusaków.

Duch Najjaśniejszej obudził zniewolone serca tych wszystkich, którym Ona była Najjaśniejszą i ukochaną Rzeczpospolitą. Patriotyzm, dobro wspólne i inne pozytywne wartości nie dały na siebie długo czekać. Mimo różnic politycznych – w jednym nie było rozbieżności. Tam, gdzie chodziło o Ojczyznę – jeden wspólny wybrzmiewał głos.

Dla Nich Polskość, Polska to państwo suwerenne, z pełną podmiotowością, czuli się gospodarzem w swoim DOMU, to było państwo normalne, a może coś więcej – nadrzędność nad normalnością, prawie sacrum.

Ówczesnie tacy ludzie jak: nauczyciele, księża, ziemianstwo, leśniczowie, sołtysi, pocztowcy, policja i inni tworzyli lokalne elity. Dla Nich na pierwszym miejscu i nadrzędnymi wartościami były właśnie BÓG – HONOR – OJCZYŻNA, a za nimi dopiero te inne: rodzinne, osobiste czy prywatne.

Oni Polskę traktowali jako swoje państwo – państwo realne – nie teoretyczne. Wielka wdzięczność i chwała Im za to.

Ten prawdziwy patriotyzm i rozumna troska o dobro wspólne miały również silne i wielkie znaczenie w czasie II wojny światowej – myślę tu o ruchu oporu – Armia Krajowa, czy u nas na Pomorzu – Gryf Pomorski (patrz – Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lutego 2019 r. poz. 220).

Dzisiaj mamy 2019 rok, żyjemy w wolnej Polsce i dlaczego rzeczywistość jest inna? Gdzie się podziały patriotyzm, umiłowanie Ojczyzny czy inne cnoty – teologalne przede wszystkim?

*„Święta miłości kochanej Ojczyzny
Czują Cię tylko umysły pocziwe...”*

– pisał w XVIII w. Ignacy Krasicki – Biskup warmiński.

Ze świeczką dzisiaj szukać i trudno znaleźć takich ludzi, jak np.:

- + nauczyciel Bolesław Dzennisz, który z chwilą odzyskania niepodległości m.in. niósł oświatę i edukację – sam, jeden na niemałym obszarowo terenie; czy
- + Ksiądz Franciszek – kapłan, patriota – członek Zachodniego Związku Polskiego, który wraz z posługą kapłańską zadbał m.in. o opiekę zdrowotną Parafian – sprowadzając Siostry Józefitki z Torunia; albo
- + przywołani przez Ks. Proboszcza Grzegorza mieszkańcy Chmielna: organista Piotr Bukowski, Ks. Ludwik Rosiak, czy Ks. Jan Mazella z Jeleńcza i wielu innych – jaka troska, serce, patriotyzm!

Nic dodać, ani ująć – tylko brać wzór.

Na te i inne pytania niechaj każdy z nas sam sobie w swoim sercu i sumieniu odpowie.

Myślę, że jeśli będzie tak postępował i tak się zachowywał jak Oni, to nasza Rzeczpospolita na pewno będzie

Najjaśniejszą Rzeczpospolitą Polską.

Bo zaiste, tacy Polacy jak Oni zachowywali się **JAK TRZEBA** i dla Nich na pierwszym miejscu była umiłowana Ojczyzna – ta Wielka – Polska, a dla nas Pomorzan – również i ta Mała – Kaszuby, a za Nią dopiero Europa, a w odniesieniu do mieszkańców to najpierw byli i są Polacy – patrioci, a po nich dopiero Europejczycy – euroentuzjaści.

Nie możemy również zapomnieć, czego Papież Święty Jan Paweł II m.in. nas nauczał i przestrzegał:

„Człowiek nie może żyć bez prawdy i wolności i naród też...”

„Naród, który traci pamięć. traci swą tożsamość...”

(„Pamięć i tożsamość”)

albo

„Bardziej być niż mieć ...”

(Przemówienie do młodzieży na Westerplatte 12.06.1987 r.)

albo

„Brońcie krzyża, nie pozwólcie, aby Imię Boże było obrażane w waszych sercach, w życiu społecznym czy rodzinnym...”

(Homilia w Zakopanem 6.06.1997 r.)

albo... albo... – niewymierne źródło nauczania.

Kończąc, chcę zwrócić uwagę i przypomnieć, że już dużo wcześniej Księdza Franciszka Motylewskiego i szeroki rys historycznej faktografii dotyczącej szymbarskiej Parafii opisał nasz Parafianin Łukasz Grzędzicki w swoich opracowaniach:

- + „Dzieje parafii Szymbark”, wydanych w 1999 r. przez spółkę Remus w Kartuzach

oraz

- + „80 lat parafii w Szymbarku”, wydane w 2008 r. przez Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie w Gdańsku.

Żywię nadzieję, że powyższe opracowania Pana Łukasza współ ze wspomnieniami o Ks. Franciszku i cenną Izbą Pamięci Andrzeja Młyńskiego poszerzą wiedzę i uruchomią wyobraźnię, jak to ongiś było, a także i teraz jest tu u nas na Kaszubach

A może by coś więcej trzeba zrobić, pomyśleć, zainicjować... Jeśli tak, to inwencja, inicjatywa, a nawet realizacja, należy do Was Drodzy Czytelnicy, Mieszkańcy, nie wyłączając Turystów czy Letników goszczących w naszej przepięknej Szwajcarii KASZUBSKIEJ, położonej wśród malowniczych wzgórz, dolin, lasów i uroczych jezior. A zespół Mazowsze to potwierdził śpiewając u nas:

PIĘKNA NASZA POLSKA CAŁA

– *bò to je bëłnô i gwësônô prôwda.*

O AUTORZE

Fot. 42: FRANCISZEK HIRSZ

Franciszek Hirsz urodził się w 1945 r. w Kłobuczynie, skąd po ukończeniu podstawówki wyjechał do Trójmiasta – szkoła zawodowa, praca w stoczni, dalsza edukacja (wieczorowo) w technikum i Politechnice Gdańskiej – inżynier mechanik. Obecnie na emeryturze. Wzrastał w katolickiej i patriotycznej rodzinie. Wyniesione z domu wartości, takie jak: Wiara, Bóg, Honor, Ojczyzna, Prawda, Życie, Rodzina stały się podstawowymi drogowskazami w jego życiu. Po 40 latach wrócił do rodzinnego siedliska i teraz poświęca tym wartościom swój wolny czas, przywołując wspomnienia osób, zdarzeń i sytuacji.

A Kaszëbë i kaszëbizna są w jegò sërcu mòcno òbsadzoné i zaankrowôné tak, że nìcht i nìc nie dô radë jich rëszyć, abò wërwac.

SPIS ILUSTRACJI

Fot. 1: Ks. FRANCISZEK MOTYLEWSKI.....	2
Fot. 2: Ks. FRANCISZEK MOTYLEWSKI po święceniach – lata 20-te XX w.	4
Fot. 3: ww. chłopaczek, czyli ANDRZEJ syn Ulki – na naszym podwórzu.....	6
Fot. 4: Synek Ulki – ANDRZEJ z kozą „karmicielką”. Na trawie przy siedlisku. Za wózkiem mało widoczna kucająca dziewczynka – to autorka tych wspomnień – siostra TERESA.....	8
Fot. 5: Szłos około 1925 r.	10
Fot. 6: Szłos dzisiaj – 2019 r.	11
Fot. 7: Szłos dzisiaj	11
Fot. 8: Ks. FRANCISZEK MOTYLEWSKI przy pracy	12
Fot. 9: Stylowe biurko	12
Fot. 10: Fotel i stół Ks. FRANCISZKA MOTYLEWSKIEGO	13
Fot. 11: Szafa z biura parafialnego.....	13
Fot. 12: Różaniec Ks. FRANCISZKA MOTYLEWSKIEGO	14
Fot. 13: Niespotykany krucyfiks	14
Fot. 14: Dowód osobisty Ks. FRANCISZKA MOTYLEWSKIEGO	14
Fot. 15: Obraz św. Andrzeja Boboli	15
Fot. 16: Powiadomienie o uroczystości Prymicyjnej Ks. FRANCISZKA MOTYLEWSKIEGO	15
Fot. 17: Akt mianowania Ks. FRANCISZKA MOTYLEWSKIEGO kuratusem w Szymbarku	16
Fot. 18: Książeczki i modlitewniki do poszczególnych nabożeństw	17
Fot. 19: Pierwsza strona rękopisu wspomnień AGATY STENKA	18
Fot. 20: Wnętrze kościoła w „Szlosie”	19
Fot. 21: W zagajniku po lewej stronie jest dół, w którym zakopano dzwony	21
Fot. 22: To jest ów dół po dzwonach dzisiaj, w grudniu 2018 r.	21
Fot. 23: AGATKA, ANDRZEJ, RADOŚLAW i TERESA. ANDRZEJ coś przekonująco wyjaśnia	25
Fot. 24: AMELKA, RADOŚLAW i AGATKA	26
Fot. 25: AMELKA, RAFAŁ, AGATKA, RADOŚLAW i ANDRZEJ, który przekonuje, że to było tak	26
Fot. 26: AGATKA, ANDRZEJ i TERESA – nikt i nic nie istniało poza nimi	26
Fot. 27: RAFAŁ – muszą być zdjęcia pamiątkowe	27
Fot. 28: RADOŚLAW – zdjęcie na pamiątkę spotkania	27
Fot. 29: Wspomnieniowy toast (w środku TERENIA – moja małżonka)	27
Fot. 30: AMELKA także uwiecznia spotkanie.....	27
Fot. 31: AGATKA STENKA.....	28
Fot. 32: ANDRZEJ GOSTOMSKI.....	28
Fot. 33: TERESA TREDER.....	28
Fot. 34: Ks. FRANCISZEK MOTYLEWSKI – lata 30. XX w.	29
Fot. 35: Nekrolog Ks. FRANCISZKA WĘSIORY.....	30
Fot. 36: Z prawej u góry – MARYNIA, niżej niej – BRONIA, z lewej obok BRONI – ULKA, Dziewczynki ??.....	30
Fot. 37: MATKA Ks. FRANCISZKA MOTYLEWSKIEGO. Dziewczynki obok ??	31
Fot. 38: ULKA i ANDRZEJ GOSTOMSCY z synkiem ANDRZEJEM	32
Fot. 39: Ks. FRANCISZEK MOTYLEWSKI – lata 30. XX w.	36
Fot. 40: Tablica pamiątkowa – kruchta świątyni w Szymbarku	37
Fot. 41: Szymbark – ulica im. Ks. FRANCISZKA MOTYLEWSKIEGO.....	37
Fot. 42: FRANCISZEK HIRSZ.....	41